

Ochrana životního prostředí

Vláda České republiky se přihlásila k principu trvale udržitelného rozvoje. Podstatou této strategie je ochrana životního prostředí tak, aby současným i budoucím generacím byla zachována možnost uspokojovat jejich životní potřeby, aniž by přitom došlo k nevratnému poškození přírody nebo ztrátě její pestrosti.

Ústava České republiky nařizuje státu, aby se staral o spořivé využívání přírodních zdrojů a ochranu přírodního prostředí.

Ochranu přírody a krajiny považujeme za veřejný zájem a za téma pro veřejnost naléhavé, za téma, které dávno přesáhlo rámec zájmové či pouze poznávací činnosti. Ani naší přírodě a krajině se nevyhnula globální ekologická krize spočívající ve vážném narušení životodárných procesů v přírodě. Tato krize, pokud se jí nepodaří zastavit, může vyústit v ohrožení obyvatelnosti naší země a vyvolat vážné problémy.

Příroda a krajina jsou součástí národního bohatství a na jejich stavu přímo či nepřímo závisí naše ekonomická a kulturní úroveň. Mezi hodnoty pro lidskou společnost, o něž český stát musí dbát, náleží udržení nebo zvýšení biologické pestrosti, příznivé uspořádání vodních poměrů, zachování přirozené úrodnosti půd a v neposlední řadě uspořádání funkčního využití území zajišťující ochranu přírodních i kulturních hodnot naší krajiny.

Složky ŽP

Mezi přírodní složky počítáme následující:

Neživá příroda

Ovzduší (atmosféra)

Půda (litosféra)Voda (hydrosféra)

Živá příroda (biosféra)

Flora

Fauna

Umělými složkami ŽP jsou

Obytné prostředí

Pracovní prostředí

Rekreační prostředí

2. STAV PŘÍRODNÍHO PROSTŘEDÍ, JEHO PŘÍČINY A VÝVOJOVÉ TRENDY

občasná podoba přírody a krajiny České republiky je určena geografickou polohou, osobitou tvářností, pestrými geologickými a klimatickými podmínkami, historickým vývojem a dlouhodobou hospodářskou činností člověka. Dnes je velká míra narušení oběhu látek a toků, energie v krajině i vysoký stupeň ohrožení organismů.

Stav lesů

Lesy, které původně pokrývaly téměř celé území České republiky, zaujímají v současnosti 33,3 % rozlohy. Za nejvýraznější změnu je nahrazení listnatého města jehličnatým, listnatý les, který byl mezi všemi střeoevropskými stanovišti stanovištěm s největším počtem rostlinných a živočišných druhů. Podíl listnatých dřevin poklesl přibližně o 20 %. Důsledkem je převaha lesních porostů s nevhodnou, přírodě vzdálenou druhovou, věkovou i skladbou a nízkou rovnováhou projevující se mj. malou odolností vůči přírodním vlivům (vítr, hmyz) v současnosti je u nás poškozeno 53 % lesů (1. místo v Evropě) a trend vývoje je z tohoto hlediska nadále nepříznivý. Přestože se v posledních letech snížily stavy spárkaté zvěře, je její nadměrný počet nadále významným faktorem snižujícím rovnováhu lesů v ČR. Je to jeden z důsledků nesprávného mysliveckého hospodaření, nevhodnosti složení lesních porostů a neusměrňované zátěže území.

Stav vod

Stav vod je ve velké míře formován povahou a stavem okolních ekosystémů v povodí, a naopak narušená rovnováha území negativně ovlivňuje okolní ekosystém, popřípadě ohrožuje jejich existenci. Nejvýraznější vliv na jejich podobu a funkce mělo napřimování toků a opevňování jejich břehů, výstavba příčných objektů na tocích (zejména jezů a přehradních a přehradních hrází), prudce stoupající zatížení komunálními a průmyslovými odpadními vodami, velkoplošné odvodnění pozemků, velkovýrobní zesílení zemědělství a zesílení chovů ryb. Celková délka toků se na území ČR v tomto století zkrátila o jednu třetinu. Příznivá situace není ani ve stavu rybníků. V České republice je jich sice velký počet (asi 21 000 a navíc další se obnovují), přesto v naší současné krajině je stále nedostatek drobných nádrží, které mimořádně zvyšují biologickou pestrost a zlepšují zadržování vody v krajině.

Důsledkem je kromě jiného zvyšující se zhuštění živin v povrchových vodách a následně dochází ke spotřebě veškerého rozpuštěného kyslíku, což často provází zánik vyšších forem života a znehodnocení kvality vody.

Mnohé stavby na tocích představují zábrany znemožňující řadě živočichů stěhování, což způsobilo mimo jiné, že na našem území vymizel losos obecný, jeseter velký a celá řada dalších druhů ryb. Ohroženy jsou i další druhy živočichů.

Společným působením celé řady negativních vlivů lidské činnosti došlo k takovému poškození vod, že ryby jsou na evropském kontinentě nejohroženější živočišnou skupinou.

Stav krajiny

Naše krajina jako celek se stala v posledních desetiletích do značné míry předmětem nepřiměřeného zesílení zemědělské i lesnické výroby. Pro ochranu přírody a krajiny je zvláště nebezpečným trendem to, že mizí takzvané přechodové plochy. Výrazně se snížila průchodnost krajiny, což negativně ovlivňuje volně žijící živočichy a planě rostoucí rostliny, ale i člověka samého. Na mnoha místech naší země byly narušeny estetické hodnoty krajiny a krajinný ráz, což má nejen nepříznivé účinky, ale i negativní ekonomické důsledky.

Krajinu u nás znehodnocuje rozptýlená výstavba. Příkladem je zástavba příměstských oblastí rodinnými domky nebo výstavba supermarketů, skladů. Což znamená značný úbytek nezastavěného prostoru jako jedné z významných kvalit volné krajiny. Jsou také dlouhodobě poškozovány ekologické funkce krajiny velkoplošnou těžbou nerostných surovin, zvláště hnědého uhlí kameniva, vysoce kvalitních štěrkopísků a vápenců. Skupina horských typů krajiny s převahou lesa je značně poznamenána a v kritické míře poškozena vysokou zátěží z průmyslových, energetických a mobilních zdrojů.

Zvláště chráněná území

V České republice se navzdory celkově neuspokojivému stavu přírodního prostředí uchovaly cenné části přírody v relativně dobrém stavu, nebo stavu, který poskytuje možnost obnovy přírodních procesů. Větší část přírodně hodnotných území je u nás chráněna zvláštním ochranným režimem. Jsou to 3 národní parky, které pokrývají 1,4 % státu, 24 chráněných krajinných oblastí, pokrývají 13,2% státu a maloplošná zvláště chráněná území, těch je 1 820 a zabírají 1,1 % území.

3. CÍLE A PRINCIPY STÁTNÍHO PROGRAMU

Důležité cíle a funkce ochrany přírody a krajiny

Důležitým cílem ochrany přírody a krajiny je přispět k zajištění podmínek pro uchování života, jeho vývojových procesů a biologické pestrosti, jakož i podílet se na zajištění podmínek pro fyzicky a duševně zdravý život člověka. Cílem je udržovat, chránit a vytvářet esteticky vyváženou ekologicky pevnou a trvale produkční kulturní krajinu. Zároveň udržovat v přírodním stavu lokality, které dosud nebyly výrazněji narušeny lidskou činností. Ochrana přírody plní pro společnost několik funkcí:

Učinná ochrana přírodních jevů, ochrana jednotlivých druhů rostlin a živočichů, jejich společenstev i prostředí, podpora rozvoje nejrůznějších forem života na Zemi, podpora přírodních procesů, které jsou vlastní přirozenému vývoji světa a rozmanitostem života;

Péče o přírodní kulturní krajiny a zmírnění nepříznivého vlivu lidské civilizace na přírodu. Uchování krajinného rázu a estetické vyváženosti krajiny, což znamená také ochranu kulturně historických krajinných prvků a neprominutelný vliv na územní plánování;

Výchova veřejnosti ke správnému chápání přírodních procesů a zapojení celé společnosti do ochrany přírody a krajiny, protože jen tak lze dosáhnout cílů této ochrany.

Úloha státu je v ochraně přírody a krajiny nezastupitelná. Hlavním úkolem státu je na základě vědeckých poznatků řídit a v odůvodněných případech omezovat aktivity, které negativně ovlivňují přírodní prostředí. Ochranu přírody a krajiny lze účinně uskutečňovat pouze za účasti veřejnosti, především obcí, občanů a občanských sdružení. Orgány ochrany přírody musí nově vymezit vztahy k obyvatelstvu trvale žijícímu ve zvláště chráněných územích, zejména CHKO s cílem zapojit ve větší míře místní obyvatelstvo jako partnera procesu ochrany přírody a krajiny.

Mezinárodní spolupráce

Česká republika se bude nadále účastnit mezinárodní spolupráce při ochraně přírody a krajiny, která přesahuje politické hranice státních celků či jejich seskupení.

Lesní hospodářství

Význam mimoprodukčních funkcí lesů poroste především z hlediska jejich úlohy a předpokládaných klimatických změn. Dlouhodobým cílem je přiblížení přirozené druhové skladbě, zvláště výrazné zvýšení podílu listnatých dřevin a prostorová rozrůzněnost lesních porostů.

K tomu je žádané začlenit lesy biocenter územních systémů ekologické stability krajiny všech stupňovitých úrovní včetně Evropské ekologické sítě a všech zvláště chráněných území do lesů zvláštního určení. Tuto skutečnost se stát snaží promítnout do oblastních plánů rozvoje lesů a závazných ustanovení lesních hospodářských plánů a osnov. V zájmu zachování rysu rozhraní lesů a luk nedopustit zalesňování lučních a nivních oddělení území uvnitř lesních celků.